

datum 29-03-2011

volgnr. 2010-2011/7

Advies

Voorontwerp van wet familie- en jeugdrechtbank

Kamer van Volksvertegenwoordigers, commissie voor Justitie

- Wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, nrs. 682/1 tot 5.
- Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat betreft het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen, nr. 738.
- Wetsvoorstel tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord, nr. 739.
- Wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen, nr. 944.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft een alternatieve wijze van regeling van geschillen, nr. 1224.

1 Oprichting van een familierechtbank

Met de oprichting van een familierechtbank wil men de dienstverlening en coherentie rond procedures in familiale aangelegenheden verbeteren. Vandaag zijn verschillende rechters bevoegd voor familie zaken (vrederechter, rechter eerste aanleg, jeugdrechter, kortgedingrechter...) en dat leidt tot ondoorzichtigheid, doorverwijzingen, tegenstrijdigheden en extra kosten. Met de familierechtbank wil men familiale aangelegenheden bij dezelfde rechter onderbrengen.

Dit wetsvoorstel wil een "Familie- en jeugdrechtbank" invoeren: een afdeling van de rechtbank van eerste aanleg waarin de gerechtelijke bevoegdheden rond familiale geschillen en jeugdproblemen worden samen gebracht. Familiekamers behandelen de burgerlijke zaken (incl. hoogdringendheid), jeugdkamers werken rond jeugdbeschermingzaken en een derde specifieke kamer behandelt de uit handen gegeven minderjarigen.

Kernideeën in het wetsvoorstel zijn:

- Toegankelijkheid, eenvormigheid en soepelheid: o.a. één dossier per familie, zitting achter gesloten deuren en persoonlijke verschijning;
- Specialisering: zetelende magistraten, parketmagistraten en advocaten voor minderjarigen werken met een bijkomende expertise in familie zaken;
- Bemiddeling: partijen worden aangemoedigd om constructief zelf tot een oplossing te komen.

Intussen werden andere wetsvoorstellen aan de bespreking toegevoegd.¹ In dit advies vertrekken we van het wetsvoorstel over de familierechtbank.² Waar nodig verwijzen we naar de andere wetsvoorstellen.

In dit advies belichten het Kinderrechtencommissariaat en de Délégué Général de la Communauté française aux Droits de l'Enfant (DGDE) hun visie op de belangen van minderjarigen in het nieuwe concept familierechtbank.

We krijgen elk jaar heel veel klachten van minderjarigen en ouders die klagen dat kinderen geen plaats krijgen in gerechtelijke procedures en dat ze niet gehoord worden. Rechtbanken en rechtszaken zijn volwassenenbastions. Dit was in 2008 voor ons de concrete aanleiding voor ons beleidsdossier "Recht op Recht. Pleidooi voor een volwaardige rechtsbescherming voor minderjarigen".³ Hierin werkte het Kinderrechtencommissariaat haar visie en voorstellen uit rond de versteviging van de rechtspositie van kinderen en jongeren in een gerechtelijke context.

---

¹ - Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat betreft het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen, nr. 738.

- Wetsvoorstel tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord, nr. 739.

- Wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen, nr. 944.

- Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat betreft een alternatieve wijze van regeling van geschillen, nr. 1224.

² Wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, nrs. 682/1 tot 5.

³ Te raadplegen op www.kinderrechten.be, doorklikken naar publicaties > dossiers.

“Recht op recht” geeft onze basisvisie rond het spreekrecht, de wettelijke verankering van jeugdadvocaten, de toegang tot de rechter en het belang van een versterking van de informatie- en adviesverlening. Centraal staan volgende aanbevelingen:

- Versterk het spreekrecht. Nodig minderjarigen uit om bij de rechter hun verhaal te doen. Communiceer over dit recht, op een heldere en duidelijke manier. Werk aan een concreet plan om de kwaliteit van het spreekrecht in de praktijk te verbeteren;
- Creëer een eigen rechtsingang voor minderjarigen. Het is een noodzakelijk sluitstuk in de rechtsbescherming;
- Geef jeugdadvocaten een wettelijke erkenning. Leg de multidisciplinaire opleidingsvoorwaarden wettelijk vast en bouw de praktijk van jeugdpermanenties in alle arrondissementen uit;
- Focus op het voortraject in de rechtsbescherming van minderjarigen. Versterk informatie- en adviesverlening inzake jeugdrecht in het ruime welzijnswerk.
- Versterk het bemiddelingsaanbod rond gezinsconflicten ten aanzien van kinderen en jongeren. Rechtsbescherming van minderjarigen vraagt om een flankerend gemeenschapsbeleid.

Voor het huidige advies sluiten we aan bij onze concrete aanbevelingen in ons dossier “Recht op recht” en knopen we inhoudelijk ook aan bij volgende recente beleidsrichtsnoeren:

- Guidelines of the Committee of Ministers of Europe on Child friendly Justice (17 november 2010)⁴
- Algemene Commentaar van het Comité voor de Rechten van het kind bij het recht van het kind om gehoord te worden (20 juli 2009)⁵

Daarnaast illustreren we ons advies met een aantal cases die concreet aantonen waarom dit thema zo belangrijk is.⁶

---

⁴ Op 17 november 2010 keurde het Comité van Ministers van de Raad van Europa nieuwe richtlijnen goed met praktijkgerichte aanbevelingen inzake kindvriendelijke justitie. Dit vormt het eindpunt van een lang proces, opgezet binnen het programma “Building a Europe for and with children”. Bevraging van kinderen en jongeren maakt deel uit van het proces, http://www.coe.int/t/dg3/children/News/News-CFJ-guidelines_en.asp.

⁵ Het recht om een mening te geven en gehoord te worden is een recht dat zowel aan een individueel kind als aan groepen kinderen toekomt. De Staten zijn verplicht het recht van het kind om een mening te geven en gehoord te worden te garanderen maar het kind beslist zelf of het van dat recht gebruik zal maken. Staten moeten alle informatie aan het kind verstrekken om een eigen mening te kunnen vormen. Het recht om gehoord te worden moet toegepast worden in alle settings en situaties. Het Comité inzake de Rechten van het Kind roept Staten op om General Comment nr. 12 zo wijd mogelijk te verspreiden bij de overheid, deskundigen en burgers en er alles aan te doen om de implementatie van artikel 12 IVRK te bevorderen.

⁶ Deze cases zijn te raadplegen in onze recente jaarverslagen (www.kinderrechten.be > publicaties > jaarverslagen).

2 Stimulans voor bemiddeling

2.1. Wetsvoorstel

- Het voorstel wil bemiddeling binnen de familierechtbank stimuleren.
- Partijen zijn in principe verplicht om een individuele of collectieve informatiesessie over familiale bemiddeling bij te wonen. Hiervan moeten ze een attest van bijwoning voorleggen.
- Wanneer ze weigeren om aan infosessie deel te nemen, moeten ze een geldboete betalen.

2.2. Onze visie: alle kansen aan bemiddeling

- Door kennismaking met bemiddeling voor alle ouders verplicht te maken, krijgen alle ouders de kans om hun conflict buiten de rechtbank te regelen. Bemiddeling biedt de meeste kansen voor conflictpreventie of conflictbeheersing en daar varen alle betrokkenen wel bij, zeker ook de kinderen.

“Een meisje van 14 jaar vertelt dat haar mama alleenstaand en ziek is. Doordat haar papa weigert het alimentatiegeld te betalen, moet haar mama soms tot 's avonds laat extra gaan werken. Ze vindt dat niet eerlijk en vindt dat haar papa ze in de steek laat. Ze vraagt wat ze zelf kan doen zodat papa het alimentatiegeld betaalt.”

- Het wetsvoorstel is niet duidelijk hoe deze informatiesessie concreet vorm moet krijgen en ingevuld moet worden. Welke expertise is hiervoor nodig? Het lijkt ons belangrijk om hier naar “good practices” in het buitenland te kijken en om hierbij een welzijnsgerichte benadering te hanteren.
- Het lijkt ons logisch dat deelnemen aan een verplichte informatiesessie kosteloos is.
- Belangrijk is ook dat kinderen een plaats krijgen binnen de bemiddeling.
- Het multidisciplinaire kader van bemiddeling moet ten slotte beklemtoond worden.

3 Horen van minderjarigen

3.1. Wetsvoorstel

Kinderen ouder dan 12 jaar, worden automatisch opgeroepen. Ze hebben geen verschijningsplicht of een spreekplicht.

Kinderen jonger dan 12, kunnen op eigen verzoek vragen om gehoord te worden.

Een afschrift van de uitnodigingsbrief wordt aan de advocaat van de minderjarige of de stafhouder bezorgd.

De minderjarige wordt gehoord door rechter of een persoon die hij aanwijst, eventueel in aanwezigheid van de advocaat.

Het proces-verbaal bevat een woordelijk verslag van het gesprek. De rechter leest het proces-verbaal voor aan de minderjarige en ondertekent het. De minderjarige

(of zijn advocaat) tekenen het document niet. De minderjarige wordt geïnformeerd over het feit dat de partijen van het verslag kennis kunnen nemen.

De kosten verbonden aan het onderhoud worden over de partijen verdeeld.

3.2. Onze visie: een zinvolle invulling van het spreekrecht

— Oproepingsplicht vanaf 12 jaar

We zien een oproepingsplicht als een versterking van het recht van het kind. Op deze manier genereer je een “ontschuldiging” en neutraliserend effect omdat er minder ruimte is voor druk of manipulatie. We zijn geen voorstander van een verplichte verschijning omdat we elke vorm van dwang willen uitsluiten. Kinderen mogen zich niet onder druk gezet voelen. Het wetsvoorstel komt aan deze verzuchtingen tegemoet.

— 12 jaar

12 jaar als scharnierleeftijd vormt voor ons geen breekpunt, al zijn we eerder voorstander van een jongere ondergrens van 7 jaar. Deze grens van 7 jaar wordt trouwens gehanteerd in een eerder wetsvoorstel.⁷

We merken op dat de tekst van het wetsvoorstel niet helemaal overeenstemt met de memorie van toelichting. In de memorie staat dat de minderjarige jonger dan 12 jaar niet enkel op eigen verzoek gehoord wordt, maar ook op verzoek van een partij of op initiatief van de rechter. In de tekst van het wetsvoorstel zelf is enkel het eigen verzoek van de minderjarige terug te vinden. Wanneer effectief ook partijen zelf kunnen vragen om een kind jonger dan 12 jaar te horen, is het belangrijk om hen de draagwijdte van het spreekrecht duidelijk te maken (zie volgende punt).

— Betekenis van het spreekrecht in de wet opnemen

Minderjarigen moeten over de draagwijdte van het spreekrecht zorgvuldig geïnformeerd worden. Gehoord worden en een standpunt vertolken, betekent niet automatisch gelijk krijgen.

Via de ombudscases merken het Kinderrechtencommissariaat en de DGDE bijvoorbeeld dat er nog altijd wat misvattingen bestaan rond de leeftijd waarop jongeren zogenaamd kunnen ‘kiezen’ bij wie ze wonen en wanneer ze naar de andere ouder gaan. Kinderen en jongeren zijn vaak teleurgesteld als ze de juiste informatie krijgen. We vragen om de betekenis van het spreekrecht in de wet op te nemen.

In essentie gaat het om een gesprek, met een bereidheid om te luisteren en te communiceren. Louter luisteren is echter onvoldoende: het is de bedoeling dat de besluitvormer de mening van het kind als een belangrijke factor in overweging neemt. Belangrijk is ook dat de minderjarige tijdens of na het gesprek opmerkingen kan maken over de formulering in het verslag.

In die zin pleiten we hier voor een recht op terugkoppeling, zoals dat ook voorgeschreven wordt door de internationale general comment over het spreekrecht.⁸ De

---

⁷ Wetsvoorstel tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord, nr. 739.

rechter informeert het kind over het resultaat van de besluitvorming en licht toe hoe met zijn mening werd rekening gehouden.

Het gaat om een gesprek tussen de minderjarige en de rechter zelf of iemand die hij aanwijst. In een grootschalig onderzoek van de Raad van Europa hierover geven kinderen zelf aan dat ze wensen gehoord te worden door de persoon die de beslissing zal nemen zodat hun visie niet “vertaald” zou worden door tussenpersonen.⁹

Bij de invulling van het spreekrecht is het bovendien belangrijk om ook te investeren in inspanningen voor minderheidsgroepen, o.a. voor kinderen die de taal niet (goed) spreken.

De betekenis van het spreekrecht expliciteren is niet enkel voor minderjarigen belangrijk. Ook voor volwassenen rondom het kind is het cruciaal om goed te weten wat het spreekrecht inhoudt en wat niet. Dit kan voorkomen dat volwassenen het spreekrecht als een proceduremiddel gaan inzetten (zie ook vorige punt).

— Uitnodigingsbrief

De oproeping gebeurt schriftelijk en moet op maat van het kind of de jongere gebeuren. We vragen aandacht voor duidelijke en heldere communicatie en toelichting op maat van diverse leeftijdscategorieën. Waarover gaat de rechtszaak? Wat houdt spreekrecht in? Hoe verloopt het? Wat doet de rechter met wat jongeren vertellen?

Een mogelijke werkwijze kan zijn: elk kind vanaf 12 jaar ontvangt een oproepingsbrief en een antwoordstrook. Op de antwoordstrook kan het kind aanvinken: “Ik wens spreekrecht uit te oefenen” of “ik wens spreekrecht niet uit te oefenen”. Daarna moet hij de antwoordstrook terug sturen.

De antwoordkaart biedt ook de mogelijkheid om aan te vinken dat de minderjarige een gesprek wenst met een jeugdadvocaat.

Wanneer de rechter geen antwoordstrook ontvangt, duidt hij een jeugdadvocaat aan die minderjarige contacteert en de weigering verifieert.

De wet moet oplijsten welke elementen de uitnodigingsbrief minstens moet bevatten:

- het gaat om een recht om gehoord te worden. Deelname is dus niet verplicht;
- er bestaat een recht op bijstand van een advocaat of van een vertrouwenspersoon;
- de wijze waarop het verslag van het onderhoud zal worden opgesteld en wie het kan lezen;
- bij welke eerstelijnsdienst de jongere terecht kan met concrete vragen over het spreekrecht

---

⁸ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, General Comment No. 12, CRC/C/GC/12, 20 juli 2009, 'The right of the child to be heard', § 45, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>.

⁹ Guidelines van de Raad van Europa 'on child friendly justice' van 17 november 2010, http://www.coe.int/t/dq3/children/News/News-CFJ-guidelines_en.asp.

Voor de concrete uitwerking van de uitnodigingsbrief willen we voorstellen om knowhow van minderjarigen zelf mee te nemen. Wat vinden jongeren een goede communicatie hiervoor?

— Verslaggeving

De term ‘verslag’ lijkt ons een betere term dan ‘proces-verbaal’. Een proces-verbaal doet sterk denken aan een verhoor in strafzaken. Informatie over de wijze waarop de verslaggeving gebeurt en wie er kennis van kan nemen, moet in de oproeping reeds vermeld staan (zie vorige punt).

Uitzonderlijk en op vraag van de minderjarige moet het ons inziens ook mogelijk zijn dat er geen woordelijk verslag wordt gemaakt. In de plaats kan er dan enkel een samenvatting van het gesprek of zelfs enkel de vermelding dat de minderjarige werd gehoord, opgenomen worden. Dit is nu niet voorzien in het wetsvoorstel.

“Een hulpverleningsdienst vraagt hoe ze een elfjarige jongen het best voorbereiden op een gesprek met de rechter. Hij is zenuwachtig en weet niet wat hij moet verwachten. Hij is bang dat er informatie zal doorlekken naar zijn ouders. Hij wil op voorhand goed weten welke informatie doorverteld wordt. De jongen hoopt dat het een leuke rechter is en dat hij in vertrouwens zaken kan vertellen.”

Een afschrift van het verslag kan enkel aan de advocaat van de partijen worden afgeleverd. Het is belangrijk om als norm te stellen dat het afschrift niet uit handen gegeven mag worden. Het mag aan niemand afgegeven worden en er mag ook geen gewag van gemaakt worden in een andere rechtspleging.

— Bijstand van een advocaat of een vertrouwenspersoon

We zijn voorstander van een recht en geen plicht op bijstand door een advocaat. Omwille van het drempelverlagend effect pleiten we voor de opname van het recht van de minderjarige om zich door een onafhankelijke vertrouwenspersoon te laten bijstaan in het wetsvoorstel. Minderjarigen geven heel duidelijk aan dat ze bij contacten met gerechtelijke instanties een vertrouwenspersoon willen mee nemen.¹⁰

— Kosten

De onkosten over de partijen verdelen lijkt ons geen goed idee. Het kan zorgen voor extra drempels en druk voor de minderjarige. Beter is dat de kosten gedragen worden door de staat.

---

¹⁰ Bevraging van bijna 4000 kinderen in Europa (U. Kilkelly, Report on the consultation of children and young people concerning the draft council of Europe guidelines on child-friendly justice, 2010). Voor het volledige rapport: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/CJ-S-CH%202010_%2014%20rev.%20E%205%20oct.%202010.pdf.

4 Juridische bijstand door advocaten aan minderjarigen

4.1. Het wetsvoorstel

- De toewijzing van een (jeugd)advocaat kan op eenvoudig verzoek gebeuren, in elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die de minderjarige aangaat;
- Ook ouder(s), het openbaar ministerie of de rechter kunnen om de toewijzing van een jeugdadvocaat verzoeken.
- De advocaat die wordt toegewezen, moet het bewijs leveren dat hij een permanente opleiding jeugdrecht en algemene vorming kinder- en jeugdpsychologie gevolgd heeft.
- Daarnaast kan een minderjarige ook zelf een advocaat kiezen. Deze hoeft dan geen specialisatie te hebben.
- De Ordes controleren de kwaliteit van de opleiding en stellen een lijst op van de gespecialiseerde advocaten.

4.2. Onze visie: een gespecialiseerde verdediger

— Wettelijke verankering

Zowel de zwakke juridische positie van minderjarigen als het ontbreken van de nodige aandacht in de rechtenopleiding zijn voor ons belangrijke argumenten om het recht op een gespecialiseerd advocaat wettelijk te verankeren. We zijn blij dat het wetsvoorstel hier werk van maakt. Deze specialisatie moet ook gelden wanneer een minderjarige zelf een advocaat kiest.

— Rol verduidelijken

Het wetvoorstel moet verduidelijken dat advocaat van de minderjarige een andere rol heeft dan de wettige vertegenwoordiger of de voogd ad hoc. De aangestelde advocaat moet niet bepleiten wat het beste is voor de minderjarige, maar hij ondersteunt, adviseert en verwoordt wat de wil van de minderjarige zelf is.

“Ik heb een advocaat maar het is geen goeie. Ze heeft nog geen woord gezegd om me te verdedigen.” (jongere in een gemeenschapsinstelling).

— Vergoeding

Wat met de vergoeding voor de advocaat van de minderjarige? Overheidsfinanciering lijkt ons de enige oplossing. We willen voorkomen dat het recht op een advocaat door financiële of morele drempels wordt bezwaard.

— Implementatie en praktijkontwikkeling

De Ordes voeren zelf de kwaliteitscontrole op de opleiding. Maar is deze controle wel voldoende effectief en onafhankelijk?

We stellen vast dat vandaag de juridische bijstand voor minderjarigen sterk verschilt naargelang het gerechtelijk arrondissement. Het is belangrijk dat een wettelijke verankering van het recht op bijstand gepaard gaat met een kwaliteitsvolle implementatie en praktijkontwikkeling.

5 Zitting achter gesloten deuren

5.1. Wetsvoorstel

De zittingen in familiezaken blijven plaatsvinden achter gesloten deuren.¹¹ Dit zorgt voor sereniteit van de debatten, eerbied voor het belang van het kind en bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de betrokken partijen. Over de behandeling van zaken voor de jeugdkamer zegt het wetsvoorstel niets.

5.2. Onze visie: ook gesloten deuren voor zaken in de jeugdkamer

Het Kinderrechtencommissariaat en de DGDE pleiten ervoor om ook de behandeling van jeugdbeschermingszaken die voor de jeugdkamer komen, achter gesloten deuren te behandelen. Wanneer partijen of de rechter erom vragen kan de zitting wel openbaar verlopen. Dit systeem wordt door het Comité voor de Rechten van het Kind als norm naar voren geschoven.¹²

— Zelfde systeem voor gelijkaardige procedures

Tijdens de behandeling van jeugdzaken voor de jeugdkamer, worden gevoelige en intieme zaken besproken. De leefsituatie en persoonlijkheid van de jongere en zijn ouders komen uitgebreid aan bod. De jeugdrechter moet immers een totaalbeeld krijgen om een goede beslissing te kunnen nemen. In dit opzicht verschillen deze zaken dus niet van familiezaken zoals echtscheidingsgeschillen die nu wel principieel binnenskamers behandeld worden. Bovendien was één van de doelstellingen van de doorgevoerde wetswijziging om de verschillende procedures op elkaar af te stemmen.

— Vertrouwelijkheid doortrekken in jeugdzaken

De hulpverleners en consulenten doen hun uiterste best om zaken zo discreet mogelijk te behandelen. Er wordt zorgvuldig nagedacht welke informatie over het dossier gedeeld kan worden met anderen in het kader van het beroepsgeheim. Het voelt dan vreemd aan dat veel van deze informatie in een jeugdkamer tijdens een openbare zitting 'te grabbel' gegooid wordt.

“Hulpverleners doen hun uiterste best om alles discreet en vertrouwelijk te laten verlopen. In de jeugdrechtbank wordt dan plots alle was buiten gehangen voor iedereen die het horen wil.”

(Lid vereniging voor ouders met kinderen in de bijzondere jeugdbijstand die ons contacteerde)

---

¹¹ Recent ingevoerd door de Wet van 2 juni 2010 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van het Burgerlijk Wetboek, wat de behandeling in raadkamer van gerechtelijke procedures inzake familiezaken betreft, *BS* 30 juni 2010.

¹² COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, General Comment No. 10, CRC/C/GC/10, 25 april 2007, 'Children's Rights in Juvenile Justice', § 66, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10.pdf>.

— Alle jongeren op dezelfde manier te behandelen

Vandaag zijn er al jeugdrechters die creatief omspringen met de vereiste van openbaarheid. Ze vragen aan de gangwachters om mensen die niets met de zaak te maken hebben, beleefd de toegang te weigeren. Anderen houden zitting in hun bureau in plaats van de zittingszaal. Gevolg is een wirwar van praktijken en een ongelijke behandeling van jongeren, afhankelijk van de rechter bij wie hij terecht komt. Ook mogen we niet vergeten dat de beslissingen die de jeugdrechter neemt over voorlopige maatregelen, in afwachting van een definitieve maatregel, ook nu al verplicht achter gesloten deuren plaatsvinden.

— Behandeling achter gesloten deuren ook voor jongeren die feiten gepleegd hebben

De Raad van State bracht in het verleden een advies uit over hetzelfde thema.¹³ In dit advies lijkt ze op het eerste gezicht gekant tegen het idee om de procedure van jongeren die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben (MOF) achter gesloten deuren te laten plaatsvinden. Dit omdat tijdens dit soort zittingen niet alleen privé-belangen op het spel staan maar ook die van slachtoffers en de maatschappij. En toch. Als we verder lezen, blijkt de Raad zich enkel te verzetten tegen gesloten deuren tout court.¹⁴ Een systeem waarbij iedere partij of de rechter steeds kan vragen de zitting openbaar te maken, kan dus perfect.

— Bescherming blijft

Wanneer hetzelfde systeem van toepassing op de familiezaken ook zou worden toegepast op de jeugdkamers, kan elke partij altijd de openbare behandeling vragen. Bovendien blijft de minderjarige bij een behandeling achter gesloten deuren niet alleen achter. Elke jongere wordt verplicht bijgestaan door een (jeugd)advocaat. Deze man of vrouw blijft bij zijn minderjarige cliënt om diens belangen te verdedigen. Ook de jeugdrechter kan uit eigen beweging bevelen om de deuren te openen. Ten slotte wordt de beslissing van de rechter openbaar uitgesproken.

6 Familiedossier

6.1. Wetsvoorstel

Het familiedossier bevat alle bij de rechtbank aanhangig gemaakte dossiers, zowel de dossiers van een koppel met gemeenschappelijke kinderen, als van een getrouwd koppel zonder gemeenschappelijke kinderen, als van een wettelijk samenwonend koppel zonder gemeenschappelijke kinderen.

6.2. Onze visie: rekening houden met nieuwe samenlevingsvormen

Met de invoering van het familiedossier wil men de coherentie tussen verschillende rechterlijke beslissingen bevorderen. Maar het is niet duidelijk hoe men het dossier gaat afbakenen. Een dossier is immers iets statisch, terwijl we in de praktijk

---

¹³ Advies raad van State bij het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 757 van het Gerechtelijk Wetboek, betreffende het sluiten der deuren in familiezaken, 2007-2008, nr. 295/2.

¹⁴ In dat toenmalige voorstel werd de gesloten behandeling als regel voorgesteld. Met andere woorden: er was geen mogelijkheid om een openbare zitting te vragen (wetsvoorstel tot wijziging van artikel 757 van het Gerechtelijk Wetboek, betreffende het sluiten der deuren in familiezaken, 2007-2008, nr. 295/1 dat de tekst overneemt van het wetsvoorstel 2005-2006, nr. 1466/1).

vaak vaststellen hoe dynamisch en veranderlijk gezinsvormen vandaag zijn. Hoe zal men omgaan met deze spanning tussen realiteit en papier?

7 Bevoegdheid voogdij en verlengde minderjarigheid

7.1. Wetsvoorstel

In de verdeling van de bevoegdheden tussende familiekamers en de vrederechter blijft de vrederechter bevoegd voor de onbekwaamheidsstatuten waaronder ook de voogdij over minderjarigen valt (behalve pleegvoogdij).

7.2. Onze visie: voogdij en en verlengde minderjarigheid bij de familierechter

Omwille van de familiegebonden situatie en de bescherming van de belangen van de minderjarige bij het openvallen van de voogdij zijn we voorstander van een overheveling van voogdij naar de familiekamer. Voor 'verlengd minderjarigen' kunnen we een analoge logica volgen. We willen gebruik maken van de specialisatie die de rechters van de familierechtbank volgen, om deze familiegebonden zaken bij hen onder te brengen.

8 Belang van informatie en advies binnen familierechtbank

In het kader van de uitbouw van de familierechtbank willen we expliciet aandacht vragen voor de uitbouw van informatie en adviesverlening. Als minderjarigen met gerechtelijke instanties in aanraking komen, moeten ze kunnen weten wat hen te wachten staat: hun status en hun rechten in de procedure, mogelijke resultaten van bepaalde stappen, recht op bijstand, beroepsmogelijkheden, alternatieve maatregelen, tijdsverloop...¹⁵ Effectieve rechtsbescherming van minderjarigen begint met een toegankelijk en adequaat aanbod inzake informatie en adviesverlening.

9 Zelfstandige rechtsingang

9.1. Het wetsvoorstel

Minderjarigen kunnen niet zelf in recht optreden en persoonlijk een rechtsvordering instellen. Het wetsvoorstel gaat hier niet op in. Een minderjarige zal in rechte vertegenwoordigd worden door de ouder(s) of door een voogd "ad hoc". Andere wetsvoorstellen voorzien wel in een zelfstandige rechtsingang in bepaalde gevallen.¹⁶ We vragen dan ook dat het principe van zelfstandige rechtsingang meegeenomen wordt in het wetsvoorstel over de familie-en jeugdrechtbank.

---

¹⁵ Guidelines van de Raad van Europa 'on child friendly justice' van 17 november 2010, http://www.coe.int/t/dg3/children/News/News-CFJ-guidelines_en.asp.

¹⁶ Wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen, nr. 944 en Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat betreft het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen, nr. 738.

9.2. Onze visie: eigen rechtsingang als sluitstuk van rechtsbescherming

Groot knelpunt dat niet wordt opgelost door het wetsvoorstel is dat de minderjarige niet zelf naar de rechter kan stappen om de aanstelling van een ‘voogd ad hoc’ te vragen om hem in rechte te vertegenwoordigen. De minderjarige kan wel het probleem aan het Openbaar Ministerie voorleggen en vragen dat de Procureur de rechter om de aanstelling van een ‘voogd ad hoc’ verzoekt. Dit is bijzonder omslachtig en de minderjarige blijft in een afhankelijke positie.

Een eigen rechtsingang voor minderjarigen is noodzakelijk als sluitstuk van rechtsbescherming. We pleiten voor een participatierecht van minderjarigen in een gerechtelijke procedure dat in eerste instantie op hun rechtsbescherming is gericht.

Zal een eigen rechtsingang voor minderjarigen tot juridisering van familieverhoudingen leiden? Zal het conflicten uitlokken of doen toenemen? We menen van niet, want als iemand een gerechtelijke procedure start, is de situatie meestal al op de spits gedreven.

Minderjarigen zullen met hun rechtsingang en met hun procedures de rechtbanken ook niet overbelasten. De probleemsituaties waarin rechtsingang voor minderjarigen noodzakelijk is, zijn niet zo talrijk. Maar het recht heeft des te meer een rol te spelen in de meest precaire situaties. Voor de meerderheid van de kinderen en jongeren is er geen probleem, maar het recht moet in eerste instantie oog hebben voor situaties waar dat niet gebeurt. Twee voorbeelden maken dit duidelijk.

Een 16-jarige wil na de scheiding van z'n moeder contact houden met zijn stiefbroer. Om dit recht op contact af te dwingen kan hij zelf geen procedure beginnen. Ook de moeder weigert haar zoon te ondersteunen en wil geen procedure inleiden.

Een 12-jarige wil een wijziging in de omgangsregeling die werd opgesteld toen hij nog een kleuter was. Zonder optreden van één van de ouders is dit niet mogelijk.

Ook juristen pleiten voor een algemene verbetering van de procespositie van minderjarigen. Het is een lacune dat minderjarigen niet zelf beslissingen in het kader van het ouderlijk gezag ter controle (marginaal toetsingsrecht) aan de jeugdrechter kunnen voorleggen.

De verplichte bijstand van een advocaat kan ervoor zorgen dat onhaalbare of juridisch ongegronde eisen niet voor de rechter komen. Het mogelijk tegenargument van ‘overbelasting’ weegt dus zeker niet op tegen het fundamenteel recht op toegang tot de rechter.

10 Opleiding en specialisering

Voor de inhoudelijke invulling van de opleiding en de specialisering suggereren we een multidisciplinaire opleiding dat naast nationale regels ook het internationale rechtskader belicht. Voor dit laatste verwijzen we opnieuw graag naar de recente aanbeveling van de Raad van Europa over kindvriendelijke justitie en andere bestaande kinderrechteninstrumenten.

Specifiek voor de opleiding en specialisering in rechtsbedeling voor jongeren die een misdrijf begingen, voegen we hier nog volgende aspecten aan toe, verwijzend naar General Comment nr. 10¹⁷ waarin wordt aanbevolen om in de permanente opleiding aandacht te hebben voor:

- Ontwikkeling van kinderen, psychologische en andere aspecten met speciale aandacht voor meisjes en kinderen uit achtergestelde gezinnen;
- Jongerencultuur en trends in de jongerenwereld;
- Oorzaken van jeugddelinquentie;
- Groepsdynamieken;
- Afhandelingmaatregelen voor jongeren in conflict met de wet, ook andere dan rechterlijk opgelegde maatregelen.

Bijlage 1 - Dossier "Recht op Recht, pleidooi voor een volwaardige rechtsbescherming voor minderjarigen"

Bijlage 2 - Guidelines van de Raad van Europa on child friendly justice

---

¹⁷ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, General Comment No. 10, CRC/C/GC/10, 25 april 2007, 'Children's Rights in Juvenile Justice', § 97.